

HASTALIK

İsmet Emre

- Hastalık denge yitiminden kaynaklı bir irade eksilmesidir. Dengesizlik, aşırılıktan kaynaklanır ve her aşırılık varoluşa güç kaybettirir. Sağlıklı oluş varlığa vurgu yaptığı için ölüm ile hayat arasındaki kaldıraçta ayaklarını her iki tarafa da dengeli basma becerisi göstermekle mümkündür. Bu biraz da nefes alıp vermenin ritmine uygun oluşturmaktır. Nefes alarak hayata basar kaldıraçtaki ayak, nefes vererek ölüme... Sürekli nefes alıp hiç vermemek de nefesi hiç almamak da hastalıktır ve hastalık ölümün en sadık bekçisidir. Mutlak karanlık yıldızlar da hastadır, mutlak aydınlık yıldızlar da; her ikisi de görüş alanını kapatır, körlüğe yaklaştırır. Güneş'e tamamen uzak Plüton da hastadır, Güneş'in burnunun dibindeki Mars da. Sağlıklı olan tek gezegendir Dünya çünkü ateşi de suyu da sıcaklığı da soğukluğu da sertliği de yumuşaklığı da dengede tutmaktadır ve bir denge yitimi, bir aşırılık olarak bütün doğal afetler dünyanın hastalıklarıdır.

Ölümü inkâr etmeden hayatı yaşamak... Mutlak ölüm tarafı umutsuzluğu, mutlak hayat tarafı unutkanlığı tetikler kaldırıcın ve her ikisi de ruhun hastalığıdır. Ölüm ile hayatın iç içe geçtiği ruhlarda parıldar ümit. Mutlak ışık da sonsuz karanlık da gözü kör ettiği için her ikisinin sentezi olarak "makul ışık"tır hayatı besleyen. Dünyayı, önündeki Mars'tan da ardındaki gezegenlerden de ayıran ve ona hayat bahşeden tam da bu dengede oluşturmaktır. Her ikisi de uçlarda olan, bağışıklığı çökmek de bağışıklığı olduğundan fazla güçlenmek de hastalıktır. Aşırılık ve hayat birbirini sevmez. Hayatı ihmal anlamına gelen bütün hastalıkların varlığını bir şekilde, aşırılığa borçlu olmasının sebebi de budur. Hayat, mutlak dengenin; ölüm ise mutlak aşırılığın eseridir. Hastalık;

organizmayı oluşturan parçalardan birinin “yoldan çıkarak” varoluş alanını genişletme arzusuyla ötekilerin sınırlarını ihlal etmesi, işleyişlerini bozmasıdır. Böylece hepsi bir arada “bir şey” olan parçalardan bazıları işlev yitimine uğrar ve ötekilere karşı üstlendiği sorumluluğunu yerine getiremez; kendi ışıltısını kaybettiği gibi ışığından yararlanan ötekileri de soluklaştırır. İşlevsizlik de bir fazlalık ve doğal olarak hastalıktır. Bütünü parçalayan ve onu olduran / oluşturan parçalar arasındaki geçişkenliği sağlaması gereken öğelerden birinin kıskırtması ve isyanı, bütünü kaosa sürükler ve çatırtılı bir kopuş başlar. Yüzlerce parça içinden, saatin işleyişini durduran tek bir küçük parçadır. Hastalık bütünün parçalanması, parçalı olanın işleyişi durdurmasıdır. İşleyişi durmuş bütün organizmalar, gerçek veya mecazi anlamda “ölmüş” demektir.

Varoluş, ışığa ayarlanmıştır. Sadece nefes alıp veren canlılar değil metaller, taş, toprak, rüzgâr, ateş benzeri cansız varlıklar da ışığa ayarlıdır. Işık yoksa hayat yoktur. Işığın başladığı yerde, ışıldar hayat ve hastalık ışıtan ile ışıtilan arasına giren bir bulut, bir leke, bir geçişsizlik ögesidir. Hastalığın uğradığı bütün varlıklar özlerine uzak düşer. Hastalığın vurduğu bütün varlıklar özlerini bir daha bulamayacak kadar savrulur. Hastalığın sert biçimde çarptığı varlıklar yere kapaklanır, ölüme yaklaşır. Hastalığın ezdiği varlıklar ise özünü büsbütün yitirir, ölür. Ölümün ön sözüdür hastalık. Ön sözünün yazılmaya başlandığı vadilerde gezer ölüm, uğrar yahut uğramaz ama oralarda bir yerde hasmına bakar durur.

Her hastalıkta, bir sınır tanımazlık vardır. Biyolojik, ruhsal veya kozmolojik olsun, bütün hastalıklar aşırılıktan kaynaklanır. Her aşırılık bir hastalığı haber verir. Yaşam, denge üzerine kurulduğu için ileriye veya geriye, aşağıya veya yukarıya yönelik her taşmada denge yitirilir, denge yitimi perspektifi bozarak rutini parçalar. Rutinin kabaca parçalanması, parçalanmanın görüş kaybına uğramasıdır; kabalık ve eylem alanı söz konusu olduğunda *estetikten yoksunluk* hastalığın bizatihi kendisidir.

Doğal afetler evrenin hastalığıdır. Evreni oluşturan parçalar arasındaki uyumun kaybedilmesinden kaynaklı geçici bir dengesizlik durumu yaratır. Parçalardan birinin ötekinin üzerine yığılmasıdır ansızın. Altta kalanların ezilip büzülmesi, varlıklarını terk etmek zorunda kalışıdır. Normalken, kendi seyrinde ilerlerken ani bir çoğalma, öngörülme bir metastaz, felakete dönüştürür evren organizmasını. Tıpkı hastalık karşısındaki beden uzuvlarının büzülmesi, geri çekilmesi ve soluklaşmasında olduğu gibi depremler gömerek, seller boğarak, yangınlar kavurarak ve kasırgalar parçalayarak dünyayı hâlsiz düşürür ama bütün hastalıklarda olduğu gibi burada da vücudun savunma mekanizması devreye girer; kendisine

yönelen tehdidi savuşturmak için lojistiğini kullanır, er ya da geç hastalığın üstesinden gelir. Depremden sonra yüzeyler birbirine yaklaşır, deri üzerindeki çizgileri belirsizleştirmek için tohum devreye girer, esinti fi-lize dönüştürür, ışık çiçek açtırır hastalığın üzerinde. Bedenin savunma mekanizması, hastalığa karşı nasıl bağışıklık sistemi geliştirirse doğanın savunma mekanizması da afetlere karşı aynı direnci gösterir. Böylece her ikisi de hastalıklarından potansiyel bir fayda elde etmenin yolunu bulur.

Tanrı'nın şiiridir elbette evren ve bütün mısraları birbirini zenginleştirerek, çoğaltarak boş sayfanın üzerinde akar durur. Kekemelik veya kakafo-ni yoktur o devasa metinde. Ama belki bir başka dengesizliği dengelemek, belki bir savrulmayı, bir yorgunluğu, alışkanlığı ortadan kaldırmak, belki yorulmuş olanı dinginliğe çağırmak, belki uzağa düşeni tekrar yakınlaştırmak için belli nakaratlara ihtiyaç vardır. Toprak, su, ateş ve rüzgâr semptomlarını gönderir böylece dünyaya. Deprem, sel, yangın ve kasırga bir hastalık olarak çöker dünyanın üzerine. Baş ağrır, dişi ağrır, karnı ağ-rır evrenin ve bütün bunlar döne dolaşa onun yüzüne, yeryüzüne sayısız acı çizer. Acı da şiire dâhildir ve şiirde her daim kendini onarma kudreti vardır.

Beden hastalığı doğadan, onun hamurundan ilham alır. Tıpkı evrenin has-talıklarında olduğu gibi, bedeni oluşturan uzuvlardan biri ortaya çıkar ve yüksek perdeden konuşmaya başlar. Ötekileri susturur. Ötekilere tazyik uygular. Bütün tazyikler hastalığa dairedir. Görünür görünmez virüsler ile cisimler beden üzerinde bir basınç uygular ve o makinenin, Tanrı elinden çıkmış o muhteşem düzeneğin parçalarından bir kısmını esir alır. Akışla-rını dondurur, varoluşlarını kilitler. Ötekilerle kurduğu ilişkiyi zedeleye-rek kendisiyle beraber çevresini de zehirler. Bedenin hareket kabiliyetini yitirmesidir biyolojik hastalık. Bedenin işlevini yerine getirememesi, ey-lemelerinin kötürümleştirilmesidir. Ne vakit onu oluşturan organlardan biri sadece biraz ağrısız öteki bütün uzuvlar aynı acıyı çekiyormuşçasına sararır, solar kendine özgü anatomisini büzüştürerek "normal" nezaheti-ni yitirir. Beden de Tanrı'nın şiiridir ve hastalık o şiirdeki ölçü bozukluğu, ritim kaybı, imge yokluğudur. Bir iskeleti vardır her şiirin ve bir anatomi üzerinde yükselir. O anatominin ruhu olarak sızar anlam kelimelerin arasına. Beyit de dörtlük de serbest müstezat da ruh hâlini aktaran bütün amorf yapılar da manzumeye dâhildir. Hastalık şiire dâhildir.

Ruhun hastalıkları da bir denge yitimi olarak karşımıza çıkar. Duygular arasındaki iletişim kaybolur. Olması gereken yerde olması gereken biç-iyle hissediş olmayınca ruhun hastalığı başlar. Ruhun hastalığı, zihnin ve yüreğin mide bulantısıdır. Bütün duygusal aşırılıklar ruhu hasta eder.

İmrenme yerine kıskançlık, yüceltme yerine içi boş övgü, tevazu yerine kendini inkâr, benlik yerine narsisizm, sevgi yerine saplantı ruhun hastalıklarıdır. İleri aşamada su bile nasıl mideye dokunursa ruhsal hastalık ifrata vardığında makul zehirlenir, aşk bile çaresiz kalır.

Ruh rahatsızlık hissedince beden, beden rahatsızlık hissedince ruh nasıl ezilip büzülüyor, soluklaşıyorsa bir beden olarak kurgulanmış doğal afetlerde de kolektif şuur aynı huzursuzluğu yaşar. Psikosomatik yaklaşım sadece ruh ile beden arasında değil, bilinç ile evren arasında da geçerlidir. Bilinç yaralanınca evren, evren yaralanınca bilinç kendini kötü hisseder. Doğal afetler ile dua arasında böyle bir ilişki vardır. Her doğal afette din ayırt edilmeksizin inanan bütün insanların duaya yönelmesi, bedeni ruhla sağaltma girişimidir. İyi bakan iyi görür, iyi düşünen iyi hisseder. İyi yahut kötü hissediş, iyi yahut kötü oluşun bir parçası değil mi?

Bütün bunlara rağmen hastalık her durumda kendisinden kaçılması, olmasından korkulması bir şey değildir. Hastalığın da kendine göre faydaları vardır. Hastalıklar içinde ölümcül olan bile bazen zaten kurumuş olanı ortadan kaldırarak yerine tazeliği ikame etme amacına müteallik olduğu hâlde, ölümcül olmayanın çok da şirin bir hediyesi vardır: Nekahet. Nekahet; fazlalıklardan, kabalıklardan, kalınlaşmış kabuklardan, itiyatlardan kaynaklı kötürümleşmeyi ortadan kaldırarak yongalardan ışıltılı filizler fıskırtır. Nekahet beden için de ruh için de başa dönmenin, yeniden başlamanın en önemli gerekçesidir. Hastalık bir fırsata dönüşür böylece nekahet üzerinden. İfratın tefrite çarpıp merkeze dönmesi, tefritin ifrata varıp geri çekilmesidir nekahet ve varlığını hastalığa borçludur. Üstelik ne kadar ağır hastalıktan geçilmişse o kadar hafif yoklar bünyeyi nekahet ve iyileşme ile dirilme arasında kuvvetli bir bağ vardır.

Ruh için de böyledir. Öldürmeyen hastalık döner, dolaşır diriltici nefes üfler hastaya. Nefret de bir hastalıktır hastalık olmasına ya aşka dönüşme ihtimali her zaman vardır. Kıskançlık bir yerde mutlaka imrenme olarak gösterir kendisini. Bencillik diğerkâmlığa, kibir tevazuya dönüşebilir her an. Hayat bu fırsatı verir. “Çıkmayan candan umut kesilmez.” diye fısıldar hastalık. Böylece ruh sağlığına da ince bir göndermede bulunur: Umut. Beden hastalıkları için serum ve ilaç neyi ifade ediyorsa ruh hastalıkları için de dua ve umut onu ifade eder. Hastalık ancak bu ikisinin olmadığı yerde mutlak ölüm anlamına gelir ki her ölüm de zaten bağrından filizler çıkararak yeni bir hayatın varlık gerekçesidir.